

8. Сербін М. Використання технічних засобів при розгляді кримінальних справ у суді / М. Сербін, К. Озерова // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2009. – № 2. – С. 142–148.

9. Стефанюк В. Гласність судового процесу та його повна фіксація / В. Стефанюк, М. Лукашова // Закон і бізнес. – 2001. – № 10. – С. 291–294.

Максимишин Н.М. Особенности и преимущества фиксации судебного производства техническими средствами по действующему УПК Украины.

Рассмотрены особенности и основные преимущества фиксации судебного допроса техническими средствами. Анализируется значение процедуры фиксации судебного допроса по уголовному делу и роль в судопроизводстве.

Ключевые слова: допрос, технические средства, суд, секретарь судебного заседания, фиксирования уголовного производства.

Maksymyshyn N.M. Peculiarities and Advantages of Judicial Proceedings Recording by Technical Means According to the Current CPC of Ukraine.

The peculiarities and basic advantages of recording of judicial interrogation by technical means are considered. Significance of procedure of recording of judicial interrogation in a criminal case and the role of judiciary is analyzed.

Key words: interrogation, technical equipment, court, secretary of the court session, recording of criminal proceedings.

Стаття надійшла 25 квітня 2013 р.

УДК 343.1:347.922(477)

В.Т. Нор, Х.Р. Ханас

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ КРАЇН КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРАВА: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Наведено способи відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням у кримінальному провадженні країн континентальної правової системи. Досліджено підходи законодавців цих країн до таких питань, як предмет цивільного позову в кримінальному провадженні, часові рамки його пред'явлення, основні правила розгляду та вирішення, а також забезпечення цивільного позову.

Ключові слова: цивільний позов у кримінальному провадженні, з'єднаний процес, Кримінальний процесуальний кодекс, кримінальне правопорушення, відшкодування заподіяної кримінальним правопорушенням шкоди.

Постановка проблеми. Цивільний позов у кримінальному процесі – основний (єдиний позовний) спосіб відшкодування заподіяної злочином шкоди в кримінальному процесі. Він реалізується за допомогою подання вимоги потерпілою від злочину фізичною чи юридичною особою, а в передбачених законом випадках і прокурором про відшкодування майнової і моральної шкоди, безпосередньо завданої злочиним, яка підлягає розгляду і вирішенню в порядку кримінального судочинства.

Стан дослідження. Незважаючи на те, що цей інститут (його ще називають цивільним позовом у кримінальному провадженні) давно існує у законодавствах країн континентальної правової системи та визнання в цілому однакового призначення цього інституту (відшкодування шкоди, заподіяної потерпілому злочиним), законодавці багато в чому по-різному підійшли до його врегулювання, внаслідок чого можна говорити про певні відмінності аналізованого інституту обох держав. Разом з тим, проблемі порівняння законодавчого підходу цих країн щодо даного питання присвячено дуже мало праць.

Метою цієї статті є порівняння способів відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, у кримінальному провадженні України (за КПК 2012 р.) та країн континентальної правової системи (Бельгії, Чехії, Франції) щодо таких питань: предмет і підстава пред'явлення цивільного позову в кримінальному провадженні; суб'єкти цивільного позову в кримінальному провадженні та їх процесуальний статус; порядок пред'явлення, розгляду та вирішення цивільного позову, а також його забезпечення.

Виклад основних положень. Відповідно до ст. 28 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. Цивільний позов може бути пред'явлений як під час досудового слідства і дізнання, так і під час судового розгляду справи, але до початку судового слідства. Відмова у позові в порядку цивільного судочинства позбавляє позивача права пред'являти той же позов у кримінальній справі. Особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальній справі, а також особа, цивільний позов якої залишився без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства. Прокурор пред'являє або підтримує поданий потерпілим цивільний позов про відшкодування

збитків, заподіяних злочином, якщо цього вимагає охорона інтересів держави, а також громадян, які за станом здоров'я та з інших поважних причин не можуть захистити свої права.

Дещо по-іншому до питання цивільного позову в кримінальному процесі підходить новий Кримінальний процесуальний кодекс. Відповідно до його положень особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнову та/або моральну шкоду, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально протиправними діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння [1].

Таким чином, по-перше, новим КПК зменшено термін подання цивільного позову порівняно з попереднім Кодексом. По-друге, прямо передбачено можливість відшкодування моральної шкоди за допомогою цивільного позову (проте тільки для фізичних осіб), по-третє, встановлена можливість подання цивільного позову прокурором тільки з метою захисту інтересів держави. Крім того, новим КПК передбачається можливість заявлення цивільного позову не лише у кримінальних справах про злочини, а й про інші суспільно небезпечні діяння, які не є кримінальним правопорушенням (злочином). Очевидно, йдеться про діяння осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, і щодо яких застосовуються примусові заходи виховного або медичного характеру).

Розробники нового КПК щодо інституту цивільного позову в кримінальному судочинстві задекларували низку новел, спрямованих на вдосконалення названого інституту та приведення його у відповідність з визнаними міжнародно-правовими нормами і запозичення більш вдалої практики інших країн континентальної правової системи. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне розглянути питання відшкодування заподіяної злочином шкоди в кримінальному процесі на основі міжнародно-правових актів та чинного законодавства низки країн романо-германської (континентальної) правової сім'ї.

Основоположним документом у галузі міжнародного права, що стосується захисту прав людини, є Загальна декларація прав людини 1948 року [2]. Однак, на жаль, даний акт не згадує про правове становище осіб, які постраждали від злочину. У тій частині Декларації, що присвячена питанням кримінального переслідування, йдеться тільки про осіб, котрі піддаються такому переслідуванню, а не про потерпі-

лих від злочину та їх право та участь у кримінальному переслідуванні на захист своїх прав (ст.ст. 10–12). У ст. 8 Декларації міститься лише загальна вказівка на те, що кожен має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення його основних прав, наданих йому конституцією або законом. Як видно, ця норма носить надто загальний характер і не конкретизує засади загального захисту прав потерпілих від злочину осіб [3, с. 62].

Недоліки вищеназваного міжнародного акта компенсуються спеціально прийнятим документом ООН – Декларацією основних принципів Правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою 1985 року [4, с. 43]. Вказаний міжнародно-правовий акт є винятково важливим, тому що в ньому дається поняття жертви злочину. Під терміном «жертва» розуміються особи, яким індивідуально або колективно була заподіяна шкода, включаючи тілесні ушкодження або моральні збитки, емоційні страждання, матеріальні збитки або істотне порушення їх основних прав у результаті дії або бездіяльності, несприятливих чинних національних кримінальних законів держав-членів ООН, включаючи закони, що забороняють злочинне зловживання владою (п. 1 розд. «А»). Як видно, це визначення є набагато ширшим від поняття потерпілого або цивільного позивача за КПК України, оскільки основний акцент у цьому документі робиться не на причинному зв'язку між злочином і наступними шкідливими наслідками, а на самому факті заподіяння шкоди певній особі в результаті злочину. Таким чином, відповідно до цієї Декларації, жертва злочину – це будь-яка особа або група осіб, яким внаслідок злочину було завдано шкоду, безвідносно тієї обставини, чи була дана шкода завдана безпосередньо злочином, чи ні. Більше того, у Декларації уточнюється, що термін «жертва» застосовується також до осіб, яким було завдано шкоди при спробі надати допомогу жертвам злочину, які знаходяться в тяжкому становищі, або запобігти віктимізації (п. 2 розд. «А») [3, с. 63].

Принципи, встановлені Декларацією 1985 року стосовно відшкодування заподіяної злочином шкоди, можна умовно розділити на чотири групи. Перша містить вказівки на заходи забезпечення повноправної участі потерпілого у процесі. Друга група стосується до відшкодування заподіяної злочином шкоди (в Декларації це позначається терміном «реституція»). Третя група принципів стосується компенсаційних виплат з боку держави. Четверта група принципів належить до відшкодування шкоди за рахунок спеціально створюваних позабюджетних фондів (п. 13 розд. «А») [4].

Аналізуючи вищевказані норми, слід зазначити, що не всі вони призначені для кримінального процесу, але навіть ті з них, які повинні бути реалізовані в рамках кримінально-процесуальної діяльності, на-вряд чи можуть застосовуватися безпосередньо, навіть якби національний законодавець допускав таке застосування міжнародних норм. Ці норми-принципи настільки розпливчасті, що з'являється реальна можливість їх двоякого тлумачення. У більшості випадків ці принципи адресовані не до правозастосувача, а до законодавця, і потребують додаткового закріплення у національних нормативно-правових актах [3, с. 66].

Як позитивне слід відзначити те, що Декларація встановлює права потерпілої особи, в тому числі й право на відшкодування, незалежно від будь-якої формальної обставини, яким традиційно в сучасному (зокрема, українському, російському) кримінальному процесі є факт визнання потерпілої особи цивільним позивачем, виражений у відповідному процесуальному акті. Однак це зовсім не означає, що потрібно виключити необхідність визнання особи потерпілою. Варто лише звернути увагу на те, що виникнення в особи статусу потерпілого викликано об'єктивними обставинами, а не розсудом компетентного органу чи посадової особи.

Законодавство багатьох європейських держав щодо питання відшкодування потерпілим завданої злочином шкоди керується не тільки актами ООН, але й документами Ради Європи. Серед них слід насамперед виділити Європейську конвенцію щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів, підписану в Страсбурзі 1983 року, і яка вступила в силу 1 лютого 1988 року [5]. Цей міжнародно-правовий акт за своїм змістом багато в чому збігається з Декларацією основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою. Проте, будучи повністю орієнтованим на питання компенсації жертвам злочинів, він деталізує загальновизнані норми міжнародного права.

У розвитку норм вищевказаної Конвенції були прийняті Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R (85) 11 від 28 червня 1985 державам-членам щодо становища потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу [6]. У преамбулі документа йшлося про те, що в рамках системи кримінального судочинства необхідно звертати більше уваги на заподіяну потерпілому фізичну, психологічну, матеріальну і соціальну шкоду і розглянути заходи, які доцільно вжити у зв'язку з цим для задоволення його потреб [6]. Країнам-

учасникам Ради Європи було рекомендовано переглянути їх законодавство та практику на відповідність низці керівних принципів. Назвемо деякі з них, зокрема ті, що стосуються відшкодування заподіяної злочином шкоди: поліція повинна інформувати потерпілого про можливість отримання практичної та правової допомоги, компенсації з боку правопорушників і компенсації з боку держави; суд, який розглядає кримінальні справи, повинен мати право прийняти рішення про компенсацію шкоди потерпілому з боку правопорушника. Для цього мають бути усунені існуючі обмеження або технічні перешкоди, які виключають в цілому використання такого заходу. У випадках, коли перед судом відкривається можливість включити відповідні положення щодо відшкодування в рішення про відстрочення виконання вироку, в судовому рішенні про умовно-дострокове звільнення або будь-яку іншу міру покарання, значну увагу слід приділяти, серед інших умов, компенсації потерпілому з боку правопорушника. Якщо компенсація шкоди признається як кримінальна санкція, вона повинна виконуватися аналогічно виконанню штрафів і мати переважну силу перед іншими фінансовими санкціями, що можуть застосовуватися до правопорушника. У всіх інших випадках потерпілому повинна надаватися максимальна допомога в отриманні відшкодування [3, с. 68].

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи в частині відшкодування шкоди потерпілим стосуються до всіх без винятку стадій кримінального процесу – від порушення кримінальної справи до виконання вироку. При цьому підкреслюється, що потерпілий повинен бути не об'єктом державної діяльності (нехай і спрямованої на допомогу жертві злочину), а повноправним учасником процесу, від якого залежить прийняття чи неприйняття тих чи інших рішень [6].

Директива Ради Європейського Союзу про компенсацію жертвам злочинів, прийнята 29 квітня 2004 року, констатує, що станом на 1 липня 2005 року кожна держава-член ЄС встановлює національний порядок, який гарантує справедливу й адекватну компенсацію жертвам злочинів. Директива також констатує, що компенсація можна легко отримати потерпілим на практиці, незалежно від того, де саме в межах ЄС людина стала жертвою злочину. Це було досягнуто шляхом створення системи співпраці між національними органами, яка почала діяти з 1 січня 2006 року [7].

Міжнародні принципи і правила знаходять своє відображення в національному законодавстві низки країн. Якщо ж говорити про країни романо-германської правової сім'ї, то основним засобом для отриман-

ня відшкодування шкоди для жертви злочину є пред'явлення позову до правопорушника. Разом з тим, з урахуванням складної ситуації, в якій жертва знаходиться в результаті злочину, всі держави-члени ЄС намагаються по-різному сприяти жертві у її намаганні відшкодувати збитки від злочинця. Наприклад, це може бути здійснено шляхом надання права жертві вимагати відшкодування збитків у кримінальному судочинстві, дотримуючись при цьому певних умов.

Так, за законодавством **Бельгії** жертва злочину, яка хоче отримати грошову компенсацію за заподіяну шкоду у кримінальному суді, повинна спочатку задекларувати себе позивачем, оскільки подання заяви про відшкодування до юридичної або поліцейської установи не є достатнім. Для жертви злочину існують дві процедури, пов'язані з відшкодуванням шкоди: пред'явлення позову та приєднання до провадження. Повози подаються до моменту, коли справа передається судді для вирішення її по суті. Потерпілий також уповноважений законом подавати публічний позов про передачу його цивільного позову до правоохоронних органів, не узгоджуючи це питання з прокурором [8].

Пред'явлення позову, внаслідок чого відкривається кримінальне провадження, може здійснюватися двома способами: шляхом подачі цивільного позову до слідчого судді і державного обвинувача. Як впливає з назви, цивільний позов, поданий до слідчого судді, порушується слідчим суддею, незалежно від того, чи він проводив розслідування. Законодавство не передбачає конкретно визначеної форми оформлення позовної заяви (цивільного позову). Слідчий суддя затверджує таку заяву своїм актом. Що ж стосується подання позову до державного обвинувача, то потерпіла сторона самостійно організовує доставлення через судових приставів повісток заподіювачам шкоди з'явитися перед суддями або поліцейським судом, залежно від правил юрисдикції та дотримання термінів явок. У позові також викладається обвинувачення [8].

Приєднання до провадження є найпоширенішим і найдешевшим способом відшкодування майнової шкоди в кримінальному процесі Бельгії, відповідно до якого жертва злочину приєднується до провадження, що вже порушене прокурором. Таке приєднання здійснюється після того, як справа була передана судді для вирішення її по суті. Приєднання до провадження здійснюється до початку судового розгляду справи безкоштовно і може бути вчинено в усній формі [8].

Відповідно до законодавства **Чехії** позивачем у кримінальному процесі є особа, якій в результаті злочину було заподіяно травми,

матеріальні збитки, моральну шкоду або інші втрати, які можуть бути виражені у грошовому еквіваленті. Вимоги позивача про відшкодування шкоди повинні бути подані щодо правопорушника в кримінальному процесі у період між початком провадження у кримінальній справі (тобто на стадії попереднього розслідування) і не пізніше тієї частини судового розгляду, де представляються і досліджуються докази. Ця заява повинна містити підстави і розмір позову про відшкодування шкоди [8].

Закон не встановлює форми для подання позову про відшкодування шкоди, але на практиці це має бути письмова заява, що містить опис обставин, за яких було завдано шкоду, грошова оцінка майнової шкоди, а також прохання позивача до суду, щоб він у своєму вирокі присудив відшкодування відповідачем позивачеві шкоди, заподіяної в результаті злочину.

Можна подати позов про відшкодування шкоди і шляхом подання заяви до правоохоронних органів. Такий позов подається до компетентних правоохоронних органів залежно від того, у кого перебуває провадження у кримінальній справі, тобто до суду, прокурора або поліції. Вимоги про відшкодування шкоди повинні бути заявлені в порядку та за формою, з яких чітко випливає, що позивач вимагає відшкодування збитку.

Позов про відшкодування шкоди повинен бути поданий щодо конкретної особи – особливо важливо дотримуватися цього принципу у справах з кількома обвинуваченими [8].

Заява повинна також містити точну загальну суму збитків, яка повинна бути поділена на окремі види шкоди. Якщо це неможливо (наприклад, якщо заявник не в змозі підрахувати збитки, оскільки він, як і раніше, відсутній на роботі через непрацездатність та, як і раніше, отримує допомогу по хворобі), у заяві повинен бути зазначений принаймні мінімальний показник. Сума збитку згодом може бути змінена в ході розгляду в будь-який момент, поки суд не відмовляється розглядати таке питання.

При прийнятті рішення за позовом про відшкодування шкоди суд зобов'язаний дотримуватися вимог, встановлених у позові, тобто він не може присудити більше відшкодування, ніж просив позивач. Це означає, що навіть якщо в ході судового розгляду з'ясується, що злочином була заподіяна шкода більшого розміру, ніж той, який спочатку заявив позивач, тільки позивач може внести зміни і доповнити позовні вимоги [8].

У Франції цивільний позов про відшкодування шкоди, заподіяної злочином, проступком чи правопорушенням, є доступним у кримінальному процесі для всіх, кому особисто була заподіяна шкода безпосередньо внаслідок перелічених діянь. Достатньо довести наявність збитків або шкоди, заподіяної злочином, і можна мати можливість вимагати відшкодування збитків, незалежно від їх розміру у кримінальному судочинстві [10].

За загальним правилом, позов про відшкодування шкоди повинен бути поданий, коли справа перебуває на стадії досудового розслідування. При цьому органи поліцейського розслідування повинні інформувати жертв усіма можливими способами про їх права, зокрема їх право на отримання компенсації за шкоду і тілесні пошкодження, яких вони зазнали. Проте подання позову допускається навіть у день винесення судового рішення у справі [10].

За згодою прокурора позов про відшкодування збитку може бути поданий потерпілим в ході поліцейського розслідування до офіцера чи працівника служби поліцейського розслідування, які оформляють у зв'язку з цим відповідні процесуальні документи. Крім того, це може бути здійснено за допомогою звичайної заяви, надісланої факсом або рекомендованим листом з повідомленням про отримання, з тим, щоб він дійшов до суду щонайменше за 24 години до моменту слухання. Жертва може також вимагати відшкодування збитків особисто, будучи присутньою на слуханні справи [8].

Відповідно до кримінально-процесуального законодавства Італії цивільний позов про компенсацію і відшкодування збитку може бути поданий жертвами, які понесли збитки, або їх спадкоємцями і наступниками в ході провадження проти обвинувачених або осіб, що несуть цивільно-правову відповідальність за їхні дії. Уповноваженими на подання цивільних позовів у кримінальному процесі можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Це право може здійснюватися незалежно від будь-яких дій та позовів стосовно компенсації заподіяної злочином шкоди цивільними судами [8].

Право подати цивільний позов в ході кримінального переслідування також надається особам, які безпосередньо не постраждали в результаті злочину, зокрема, це право надається з урахуванням їх інтересів (прикладом можуть служити опікун, судовий комісар).

Цивільний позов не допускається в кримінальному судочинстві щодо обвинувачення неповнолітніх правопорушників. Умови, за яких цивільний позов може бути приєднаний до кримінального пересліду-

вання, передбачаються розділом V Кримінально-процесуального кодексу (статті 76–82) Книги I [8].

Цивільний позов має бути поданий до суду до того, як він ухвалить рішення у кримінальній справі (тобто до попереднього слухання справи або судового розгляду). Якщо позов подано після цього моменту, цивільний позивач не може скористатися можливістю представити свідків, експертів і технічних консультантів.

Якщо позов був пред'явлений до цивільного суду, справа може бути передана на розгляд кримінального суду за умови, що цивільний позов не був вирішений цивільним судом. У такому випадку зацікавлена особа зупиняє розгляд цивільного позову, і кримінальний суд вносить щодо нього рішення.

Невирішення цивільного позову кримінальним судом у своєму вироці не позбавляє цивільного позивача права звернутись з позовом до цивільного суду [8].

Щоб бути допустимим, цивільний позов має містити формальну вказівку на всі суб'єктивні та об'єктивні обставини справи, і бути внесеним до реєстру судді, який наділений компетенцією для цього, або безпосередньо до суду. Якщо цивільний позов поданий в позасудовому порядку, то його копії повинні бути вручені цивільним позивачем іншим учасникам провадження [8].

Висновки. На підставі аналізу інституту цивільного позову країн континентальної правової системи можна сформулювати такі основні висновки:

1. Законодавство усіх країн цієї групи містить інститут цивільного позову в кримінальному процесі, й переважно у всіх цих країнах цей інститут є основним способом захисту майнових прав потерпілого від злочину в кримінальному судочинстві.

2. У цих країнах існує як позитивний, так і негативний досвід в правовому регулюванні питань відшкодування потерпілим шкоди від злочину порівняно з законодавством України.

3. Практично у всіх країнах континентальної (європейської) системи права міжнародно-правові принципи захисту прав потерпілих не втілюються в повній мірі. Основна причина тому – невизнання низкою держав потерпілого учасником процесу на стороні обвинувачення та панування публічних принципів. При цьому публічні засади в кримінальному процесі розуміються не як захист інтересів суспільства через захист інтересів його окремих членів (у нашому випадку – потерпілого), а як надання переваги питанням, пов'язаним з вирішенням

державного обвинувачення та надання гарантій захисту насамперед обвинуваченому.

4. Надмірне «одержавлення» інституту відшкодування шкоди, заподіяної злочином, або, навпаки, усунення від протегування інтересів потерпілого і передача справи на розгляд у порядку цивільного судочинства – дві крайнощі. Таких ситуацій необхідно уникати. Здеклароване в міжнародних актах відшкодування шкоди потерпілому державою (в тому числі й в Україні) на практиці не отримало достатнього розвитку навіть у більшості економічно розвинених країн світу.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: офіційне видання. Текст, прийнятий Верховною Радою України 13 квітня 2012 р. // М-во юстиції України. – К.: ІнЮре, 2012. – 356 с.

2. Загальна декларація прав людини 1948 р. – Міжнародний захист прав і свобод людини: збірник документів. – М., 1990.

3. Сенин Н.Н. Возмещение вреда, причиненного преступлением, в уголовном процессе / Н.Н. Сенин. – Томск: Изд-во НТЛ, 2005. – 160 с.

4. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою (прийнята 29 листопада 1986 р. резолюцією 48/34 Генеральної Асамблеї ООН) // Дос. А/CONF. 144/ INF.2.1990, 11 may.

5. Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_319

6. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R (85) 11 від 28 червня 1985 державам-членам щодо становища потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hri.ru>

7. Директива Ради Європейського Союзу про компенсацію жертвам злочинів 2004/80/ЄС, прийнята 29 квітня 2004. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/civiljustice/comp_crime_victim/com_crime_victim_ec_en.htm

8. Compensation to crime victims. European Commission of European Judicial Network. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/civiljustice/comp_crime_victim/comp_crime_victim_ec_en.htm

9. Criminal Procedure Code of the Federal Republic of Germany (*English version*). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

10. Criminal Procedure Code of the French Republic (*English version*). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

11. Кримінально-процесуальний кодекс України // Офіційний текст. – К.: Атіка, 2006. – 196 с.

Нор В.Т., Ханас К.Р. Гражданский иск в уголовном процессе Украины и других стран континентальной системы права: сравнительная характеристика.

Приведены способы возмещения вреда, причиненного уголовным преступлением, в уголовном производстве стран континентальной правовой системы. Исследованы подходы законодателей этих стран к таким вопросам, как предмет гражданского иска в уголовном судопроизводстве, временные рамки его предъявления, основные правила его рассмотрения и разрешения, а также обеспечения гражданского иска.

Ключевые слова: гражданский иск в уголовном производстве, соединенный процесс, Уголовный процессуальный кодекс, уголовное преступление, возмещение причиненного уголовным преступлением вреда.

Nor V.T., Khanas Kh.R. Civil Action in Criminal Proceedings of Ukraine and Other Countries of Continental Legal Systems: a Comparative Characteristic.

The article presents methods for remuneration of damages caused by the criminal offense in criminal proceedings of the states of continental legal system. There are also researched the approaches of legislators of these countries to such issues as the subject of a civil action in criminal proceedings, the time frames of its filing, the basic rules for its consideration and resolution, as well as to securing civil action.

Key words: civil action in criminal proceedings, adhesion process, the Criminal Procedure Code, criminal offense, compensation for damages caused by the criminal offense.

Стаття надійшла 1 червня 2013 р.

УДК 343.3

М.І. Паславський

ВСТАНОВЛЕННЯ ОЗНАК КОРУМПОВАНОСТІ СПІВРОБІТНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Здійснено спробу визначення ознак, які можуть служити приводом для висування версії про корумпованість співробітника ОВС та його зв'язки чи участь у протиправній діяльності організованого злочинного угруповання.

Ключові слова: національна безпека, корупція, оперативна обстановка, вербувальний вплив, версія, організоване злочинне угруповання, інформаційно-аналітична база, ознаки корумпованості, співробітник органу внутрішніх справ.